

J A A R V E R S L A G   2 0 2 0

Stichting "het Drentse Heideschaap"

Colofon

Samenstelling dagelijks bestuur:

Dhr. R. van Bezoen (voorzitter)
Mw. A.R. Kolk-Middelveld (secretaris)
Dhr. G.R. Steenbergen (penningmeester)
Dhr. A. Beijering
Vacature

Postadres:

Stichting "Het Drentse Heideschaap"
Postbus 45
7963 ZG Ruinen

Bezoekadres:

Benderse 36
7963 RA Ruinen

Website:

www.schaapskudderuinen.nl

Inhoudsopgave

1. Aanbiedingsbrief

- 1.1 Inleiding
- 1.2 Algemeen
- 1.3 Resultaat 2020
- 1.4 Subsidies
- 1.5 Slotopmerking

2. Financieel verslag 2020

- 2.1 Balans per 31 december 2020
- 2.2 Toelichting op de balans
- 2.3 Exploitatierkening 2020
- 2.4 Vaststelling financieel verslag 2020

3. Jaarverslag 2020 van de herders en het bestuur

Een blik over de grote, stille heide.....

1. Aanbiedingsbrief

Aan het bestuur van de
Stichting "Het Drentse Heideschaap"

Ruinen, maart 2021

1.1 Inleiding

Het jaar 2020 stond nagenoeg geheel in het teken van het coronavirus. In de aanbiedingsbrief van vorig jaar is daarover al een opmerking gemaakt. Niet één van de voorgenomen evenementen en activiteiten kon daardoor georganiseerd worden of doorgang vinden. Er is zelfs een periode geweest waarin wij hebben moeten besluiten om geen bezoekers toe te laten.

Enerzijds leverde dat een relatief rustig jaar op, anderzijds was er steeds weer de hoop dat het gewone en bekende leven zou terugkeren. Er heerst(e) – tot in 2021 toe – een bijzondere sfeer: een schaapskooi zonder bezoekers. Dat waren we niet gewend.

1.2 Algemeen

Administratie en Belastingadviesbureau Benjamins en Steenberg (B&S) heeft ook dit jaar weer het financiële verslag van het boekjaar opgesteld. De dagelijkse gang van zaken zoals betalingen etc. wordt door de penningmeester verzorgd. De administratie wordt gecontroleerd door een door het Algemeen Bestuur in haar vergadering van 19 november 2010 aangewezen commissie bestaande uit:

- één lid van het dagelijks bestuur van de Stichting "Het Drentse Heideschaap";
- één lid van het bestuur van de Stichting Vrienden van de Schaapskudde Ruinen.

De controle verklaring en vervolgens de vaststelling van het financieel verslag treft u aan in paragraaf **2.3 Vaststelling financieel verslag 2020.**

1.3 Resultaat 2020

Het operationeel resultaat over 2020 bedraagt € 21.535 (negatief), terwijl dit geraamd was op € 31.600 (negatief). Een gunstig verschil van ongeveer 10k.

Het resultaat over 2020 wordt nogal beïnvloed door een aantal éénmalige aangelegenheden, zowel bij de baten als bij de lasten. Het betreft:

- Financiële afwikkeling arbeidsongeschiktheid voormalige herder (niet verschuldigd ziekengeld) : voordelig € 23.719
- Door UWV voor rekening gehouden ontslagvergoeding voormalige herder: neutraal
- Geen teruggave : geen teruggave van voorgeschoten aanlegkosten Glasvezel De Wolden: nadelig € 13.068

Per saldo ook een gunstiger bedrag van 10k.

1.4 Subsidies

Ieder jaar doet de stichting een beroep op de provincie Drenthe en de gemeenten De Wolden, Westerveld en Hoogeveen om een bijdrage in de exploitatie beschikbaar te stellen. Het past de stichting om op deze plaats hiervan melding te doen en daarvoor een dankwoord uit te spreken.

Van de hiervoor genoemde instellingen zijn in 2020 de volgende subsidies ontvangen:

1.	Provincie Drenthe	€ 46.468
2.	Gemeente De Wolden	€ 9.200
3.	Gemeente Westerveld	€ 3.249
4.	Gemeente Hoogeveen	€ 985

Samen goed voor ongeveer € 60.000 wat overeenkomt met ongeveer de helft van de begroting van de stichting.

1.5 Slotopmerking

Tot slot van deze aanbiedingsbrief spreek ik, mede ook namens het dagelijks bestuur, enerzijds de hoop uit dat het virus binnen afzienbare tijd onschadelijk zal worden gemaakt. Anderzijds wens ik een ieder toe in gezondheid nog eens een bezoekje te kunnen brengen aan de schapen van de stichting Het Drentse Heideschaap.

Hoogachtend,
Geert Roelof Steenbergen,
Penningmeester.

2. Financieel verslag 2020

De financiële verslaglegging bestaat uit een balans per ultimo 2020, een toelichting daarop, een exploitatierekening – of staat van baten en lasten - over het kalenderjaar, eveneens met een toelichting. Het financieel verslag wordt vastgesteld zodra deze akkoord is bevonden door de controlecommissie.

2.1 Balans per 31 december 2020

BALANS					
Omschrijving		31-12-2020	31-12-2019	Omschrijving	
		31-12-2020	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2019
ACTIVA			PASSIVA		
VASTE ACTIVA			EIGEN VERMOGEN		
				Stichtingskapitaal	5
				Algemene reserve	20.369
				Reserve klein (extra) onderhoud	64.002
Overige vaste activa	10.535	11.535			75.324
	10.535	11.535			84.376
					95.698
VLOTTENDE MIDDELEN			KORTLOPENDE SCHULDEN		
Schapen	15.000	15.000			
Fourages c.a.	7.600	5.000			
Omzetbelasting				Omzetbelasting	1.610
Stichting Vrienden				Stichting Vrienden	16.657
Overige vorderingen	42.180	58.470		Overige schulden	23.719
	64.780	78.470			2.606
					41.986
LIQUIDE MIDDELEN					
Bankrekeningen/ kas	11.667	47.679			
	11.667	47.679			
TOTAAL ACTIVA	86.982	137.684	TOTAAL PASSIVA	86.982	137.684

2.2 Toelichting op de balans

De balans van de stichting is overzichtelijk: kort en krachtig. De met de nieuwbouw en renovatie gemoeide investering, ruim 1 miljoen euro, is met ontvangen subsidies en bijdragen ineens afgeschreven en zien we dus niet op de balans terug, In geval van noodzakelijk groot (extra) onderhoud of een vervanging zal een beroep gedaan (kunnen) worden op de Stichting Vrienden van de Ruiner Kudde, zulks voor zover de eigen middelen onvoldoende zijn. Zo zijn er in het verslagjaar extra bedragen onttrokken aan de onderhoudsreserve in verband met nog enkele af te werken zaken die hun oorsprong hebben in de nieuwbouw. Dit zijn de laatste "stuiptrekkingen" van de nieuwbouw en renovatie. In dit verband is aansluitend geoordeeld dat de vermogenspositie momenteel als voldoende wordt beschouwd. Dat betekent dat jaarlijks € 7.500 wordt toegevoegd aan die reserve en dat de werkelijke kosten daaraan worden onttrokken. Hierdoor ontstaat (meer) rust in de exploitatie.

Onder de kortlopende schulden is een bedrag opgenomen wat als nog te betalen ziekgeld beschikbaar is gehouden. Inmiddels is deze aangelegenheid in 2020 afgewikkeld en is duidelijk geworden dat hiervoor geen verplichting voor de stichting achterweg komt. Dit bedrag is eerder als kostenpost in de exploitatierekening opgevoerd. Nu dit niet nodig blijkt komt het als een bate terug. In 2019 is daarvan al € 30.000 in de staat van baten en lasten verantwoord. In het verslagjaar is ook het restant ad € 23.719 vrijgevallen en als bate verantwoord.

2.2.1 Activa

Onder de vlottende middelen worden de voorraden en de diverse vorderingen opgenomen. Vermeldenswaardig is dat uit de cijfers de (her)waardering van de voorraad fourages is op te maken.

Het –negatief – operationeel resultaat is € 21.535 (er is gedurende het jaar al een voorschot van € 20.000 ontvangen) is als nog te vorderen opgenomen.

Van de overige vorderingen kan de volgende specificatie worden gegeven:

1. Bijdrage Natuurmonumenten nieuwbouw	€ 30.000
2. Nog te ontvangen vergoedingen (Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) voor begrazing specifieke plaatsen	€ 2.270
3. Nog te ontvangen omzetbelasting	€ 467
4. Nog te ontvangen bijdrage Stichting Vrienden	€ 1.535
5. Nog te ontvangen bijdrage UWV (ontslagvergoeding vm herder)	€ 7.908
Totaal	€ 42.180

Het door Natuurmonumenten beschikbaar gestelde bedrag wordt in termijnen van jaarlijks € 10.000 uitgekeerd. De ontslagvergoeding van de voormalige herder is inmiddels in 2021 van het UWV ontvangen.

Verder zijn er geen bijzonderheden over het verloop te melden.

2.2.2 Passiva

De afwikkeling van de nieuwbouw en de renovatie is weliswaar in 2018 afgewikkeld, maar in 2020 is de laatste betaling gedaan.

De overige schulden, € 2.606, betreffen een kruispost en een nog te betalen nota welke kort na de jaarwisseling zijn afgewikkeld.

Oud en modern. Op de achtergrond de uitkijktoren.

2.3 Exploitatierkening 2020 (staat van baten en lasten)

L A S T E N				B A T E N			
Omschrijving	Raming 2020	Werkelijk 2020	Werkelijk 2019	Omschrijving	Raming 2020	Werkelijk 2020	Werkelijk 2019
Erfpacht	2.300	2.600	2.535	Verkoop schapen en wol/stijging waarde kudde	12.000	14.376	15.202
Diverse lasten	10.000	4.252	9.203	Subsidie provincie	46.000	46.468	45.568
Personeel	70.500	72.572	67.209	Subsidie gemeenten	13.400	13.434	13.434
Niet verschuldigd ziekengeld		-23.719	-30.000	Diverse bijdragen	2.700	2.270	2.270
Verz./belastingen	10.000	7.161	6.083	Woninghuur	3.900	3.965	3.629
Klein onderhoud	9.000	18.822	14.721	Premieregeling schapen	9.500	10.267	10.513
Reservering klein (extra) onderhoud	7.500	7.500	7.500	Bijdrage drukbegrazing	5.860	5.960	9.465
Afschrijving	1.000	1.000	1.000	Marketing en promotie	1.000	1.328	3.549
Kuddekosten	18.000	30.040	24.766	Verhuur vergaderruimte	7.500	1.451	3.700
Marketing en promotie	4.000	793	2.276				
Info/vergaderruimte	3.000	33	380				
Totaal lasten	135.300	121.054	105.673	Totaal baten	101.860	99.519	107.330
Operationeel resultaat	-31.600	-21.535	+1.657				
Bijdrage Stichting Vrienden van de Schaapskudde	+31.600	+21.535	-1.657				
Resultaat	0	0	0				

2.3.1 Toelichting op de exploitatierekening

Bij het opmaken van de begroting was het exploitatietekort geraamd op € 33.440 negatief. Het werkelijke operationeel resultaat komt uit op € 21.535 negatief. Dit is inclusief het afboeken van (het restant van) het beschikbaar gehouden ziekengeld (kortlopende schuld), het afboeken van een gemeente vordering (glasvezel) en een ontslagvergoeding voor een voormalige herder. Ook voor deze laatste post geldt dat deze bij nader inzien niet voor rekening van de stichting komt maar voor het UWV. Verder zijn nog een aantal posten ten laste van de exploitatie gebracht welke gezien kunnen worden als afronding van de nieuwbouw. Het betreft het oplossen van een langlopend technisch probleem aan de zonnewering (€ 5.000), het aanbrengen van een traplift naar de vergaderzaal (€ 2.100) en het plaatsen van een carport (€ 4.300). Voor het jaar 2021 is er het voornemen om de herderswoning te verbouwen waarbij er meer woonruimte ontstaat. De kosten worden geraamd op € 25.000. Over de huur zijn nadere afspraken gemaakt. Voor het overige wordt verwezen naar **paragraaf 1.3 Resultaat 2020** van de aanbiedingsbrief.

2.3.2 Subsidies en bijdragen

Hiervoor is in de aanbiedingsbrief al even het belang aangegeven van onze subsidieverstrekkingen. Naast de daar genoemde instellingen wordt ook jaarlijks van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer een bedrag ontvangen. Incidenteel worden ook van particulieren in de vorm van een gift of een legaat bijdragen ontvangen.

2.4 Vaststelling financieel verslag 2020

Gelezen het financieel verslag 2020 van de penningmeester over het boekjaar 2020, waarbij in begrepen

- De aanbiedingsbrief
- De balans per 31 december 2020
- De staat van baten en lasten

Gecontroleerd en akkoord bevonden door de controlecommissie

- Mw. A.R. Kolk-Middelveld, bestuurslid Stichting "Het Drentse Heideschaap"
- Dhr. B. Kuik, bestuurslid Stichting "Vrienden van de Schaapskudde Ruinen"

Aldus vastgesteld, na schriftelijke behandeling door de leden van het Algemeen Bestuur, bevestigd in de vergadering van het Dagelijks Bestuur van XX maart 2021.

Dhr. R. van Bezoen, voorzitter.

Dhr. A. Beijering, lid/wnd. voorzitter.

3. Jaarverslag 2020 van de herders en het bestuur.

Het jaar 2020 heeft in het teken gestaan van Corona. Toen de oploop van bezoekers in het voorjaar te groot werd, is de toegangsweg naar de kooi tijdelijk even afgesloten geweest voor zowel de veiligheid van de bezoekers als ook voor ons personeel. Het is voor het eerst in de geschiedenis van de kooi dat er in een heel jaar geen activiteiten voor bezoekers zijn georganiseerd. Aangezien de hygiëneregels strikt gehandhaafd moeten worden bij een pandemie waren we genoodzaakt de inforuimte te sluiten. De vrij toegankelijke ruimte met daarin voor bezoekers te bedienen tv-schermen en te draaien infopanelen kunnen besmetting verspreiden en de herder kan dat gedurende de dag niet schoonhouden als hij met de schapen de hei op is. Gelukkig konden de bezoekers via de televisieschermen achter de ramen van het infocentrum toch een goede indruk krijgen hoe de begrazing van de heide in zijn werk gaat.

Zoals reeds eerder in dit jaarverslag is gememoreerd is de Provincie Drenthe de belangrijkste verstrekker van subsidie. Op basis van een Programma van Eisen (PvE) wordt jaarlijks voor 1 september van het jaar voorafgaand aan het boekjaar c.q. subsidiejaar een aanvraag ingediend en vindt toewijzing plaats bij wijze van voorschot. Bevoorschotting vindt plaats voor 100% aan het begin van het kalenderjaar. Voor 1 maart van het jaar volgend op het subsidiejaar moet een verzoek tot vaststelling worden ingediend. Vaststelling en toekenning vindt plaats als aan de volgende voorwaarden c.q. uit te voeren prestaties is voldaan:

1. Instandhouding kudde:
  - Er zijn 125 ooilammeren van 2020 gebleven die de kudde verjongen en verder uitbreiden;
  - Er zijn 20 ramlammeren van 2020 aangehouden om te ruilen met of te verkopen aan andere kuddes;
  - Er is in 2020 310 dagen gehoed;
  - Het gemiddeld aantal uren hoeden in 2020 was 7 uur per dag;
2. Te organiseren activiteiten (prestaties):

Aan de te organiseren evenementen (toeristische- recreatieve agenda) is in verband met het coronavirus helaas geen uitvoering kunnen worden gegeven. Op enkele weken na dat de locatie geheel was gesloten is, rekening houdend met de aanvullende veiligheidsvoorschriften, de locatie wel voor het publiek opengesteld geweest. Daarbij werd met vaste vertrek- en aankomsttijden gewerkt;
3. Samenwerking:
  - Praktische samenwerking (uitwisseling dek rammen met de Holtinger kudde), ontwikkelingen en maatregelen in verband met de opmars van de wolf en delen van kennis en overige van belang zijnde informatie);
  - Bestuurlijke samenwerking (betrokkenheid bij c.q. deelname aan overleg met de Stichting Behoud Drentse Kuddes);
4. Iedereen moet mee kunnen doen:

In het voorbije jaar hebben wij ook aandacht besteed aan het onderwerp toegankelijkheid:

- Digitale toegankelijkheid. De informatieruimte is ook toegankelijk voor mensen met een beperking. Regelmatig wordt door de herders informatie op hun social media geplaatst;
- Fysieke toegankelijkheid. Op de locatie is een uitkijktoren geplaatst, welke staande op een terp, deels voor rolstoelgebruikers toegankelijk is. Als uitbreiding van de fysieke toegankelijkheid is de zaal op de eerste verdieping voorzien van een traplift.

Om aan de gestelde voorwaarden voor subsidieverlening te kunnen voldoen is bij de bedrijfsvoering van de kudde hiermee zoveel als mogelijk rekening gehouden. In het jaarverslag van 2019 werd al vooruit gekeken en geschreven dat 2020 wel eens een uitermate bijzonder jaar zou kunnen worden. Ook toen al was niets belangrijker dan het hoofd bieden aan de om zich heen grijpende besmettingen met het coronavirus. Immers, wie had kunnen denken dat het bezoek aan de kooi en de kudde ooit zou moeten worden ontmoedigd in verband met besmettingsgevaar door samenscholingen van meer dan drie personen.

3.1 Begrazing

In 2020 hebben we van 1 januari t/m 23 februari met 450 schapen gehoed. Daarna hebben we de lammertijd gehad tot eind maart, wat 350 lammeren heeft opgeleverd uit 275 oaien. 25 oaien zijn gust gebleven. Na de lammertijd is er begonnen met hoeden met twee-derde van de kudde met lammeren, eind april is het laatste gedeelte hier aan toegevoegd. Dit is gedaan om twee redenen. Ten eerste is dat het met hele jonge lammeren hoeden lastig is zeker gezien de omvang van onze kudde. Ten tweede heeft het publiek dan nog wat te zien in de oude schaapskooi. Er is de gehele zomer gehoed. Dagen dat er niet gehoed is met de kudde waren omdat er Q-koorts geënt moest worden, lammeren gespeend worden, de oaien geschoren moesten worden, etc. Dagen dat de temperatuur boven de 27 graden Celsius kwam werd er 's morgens vroeg gestart om 5.30 uur tot ongeveer 11.30 uur en daarna nog tot 17.00 uur in een afgerasterd perceel met gras, met water en schaduw. Het aantal dagen en het gemiddeld aantal uren per dag is niet alleen (ruim) boven de eis van Provincie Drenthe (220 dagen 6 uur per dag), maar ook ruim boven de verwachting zoals omschreven in het begrazingsplan van Natuurmonumenten (261 dagen gehoed). Drukbegrazing in 2020 is uitgevoerd in drie rondes op twee percelen. Leiding 20 drie keer twee weken en Veldslagen drie keer één week. Er is begonnen met een ronde in mei met 130 enters (oailammeren uit 2019) augustus en september is de drukbegrazing uitgevoerd met 180 gespeende ramlammeren (uit 2020). In de evaluatie van de drukbegrazing door een ecooloog van Natuurmonumenten, een coördinator van Natuurmonumenten is het zeer positief beoordeeld. Voor 2021 blijft enkel de Veldslagen nog in de drukbegrazing. Over verlenging en uitbreiding van de drukbegrazing is de Stichting geregeld en nadrukkelijk in overleg met Natuurmonumenten.

3.2 Kudde activiteiten

Het dagelijkse vertrek en aankomst terug bij de kooi van de kudde kon wel gewoon door gaan. Daarnaast een aantal zaken die gewoon uitgevoerd moeten worden: Q-koorts inenting en er is drie dagen benut voor het scheren van alle volwassen dieren en er zijn twee dagen benut voor het spenen van de lammeren. Hierbij zijn alle lammeren bij

de ooiën weggehaald zodat de uier opdroogt en de ooi weer kan herstellen. De ooilammeren zijn na vijf weken weer terug gegaan de kudde in om mee te nemen met het hoeden. In die 5 weken hebben ze in "wei 10 gestaan", 8 hectare onbesmette en wormvrije grond. De ramlammeren zijn ingezet voor twee rondes drukbegrazing. Er zijn 20 jonge rammen apart gezet voor de stamboekkeuring in 2021, Daarnaast zijn 15 jonge rammen geslacht in Stadskanaal, waarvan het vlees in het Vershuus in Ruinen ligt. De overige rammen zijn verkocht aan een handelaar.

In augustus is de stamboek keuring geweest waar een zeer positieve beoordeling uit is gekomen. Ook zijn er voldoende rammen goedgekeurd om in te zetten als dek ram of te ruilen waardoor we geen rammen hebben hoeven aankopen.

Eind september zijn de volwassen ooiën geselecteerd op gebit, beenwerk en uier. De goede ooiën 300 stuk zijn in oktober bij de 18 dekrammen gegaan. De afgekeurde ooiën zijn verkocht voor begrazing bij een ander bedrijf. De ooilammeren zijn niet bij de ram geweest.

3.3 Schaapskooi

Bevoorrading van wintervoer gebeurt voor een groot deel in de zomer. Zo is er in samenwerking met vrijwilligers een aantal zaken uitgevoerd. Hooi gewonnen van eigen weilanden, maar ook aangekocht van een lokale boer.

De beide schaapskooien zijn in één dag uitgemest met hulp van vrijwilligers, shovel en trekker. Een kraan in combinatie met trekker en dumper heeft er voor gezorgd dat het ook direct van het erf is afgevoerd. Deze mest wordt op eigen weilanden verwerkt. Vervolgens in de zomer weer maaien en voor eigen hooi in de winter te zorgen maakt de cyclus weer rond.

Na het uitmesten zijn de stallen schoongespoten en hebben deze enkele dagen kunnen drogen.

3.4 Werkverdeling en planning

Voor het hoeden is gewerkt met een team van herder, hulpherder en zeven vrijwillige herders. Zo hebben we kunnen hoeden op zoveel mogelijk dagen, inclusief weekenden en vakanties.

Met kerst waren in de oude schaapskooi al lammeren te zien. Deze zijn speciaal behandeld (gesponst) om het publiek met kerst al lammeren te kunnen laten zien.

3.5 Samenstelling kudde en verkoop/afvoer dieren

In 2020 zijn er XXX lammeren (levend) geboren en zijn er 8 ramlammeren geruild. Er hebben 357 dieren het bedrijf verlaten door verkoop. Opbrengst: € 14.694,75 inclusief BTW. Dit is voor groot en klein, dik en dun gemiddeld per stuk iets meer dan € 41.

De ruilactie is neutraal en de afvoer van fleslammeren levert geen opbrengst op maar wel een mutatie in de aantallen. Aldus:

Bij door geboorte en ruil:	XXX plus 8
Af door verkoop, ruil en afvoer om niet:	<u>373</u>
Mutatie af/bij	- 5

Eind van het verslagjaar was de kudde als volgt samengesteld:

Kudde volwassen ooiën :	306
Kudde ooilammeren 2020 :	125
Overige ooiën :	30
Hamels :	3
Dekrammen :	16
Ramlammeren 2020 met fokpotentie :	20
Kerstlammeren (december 2020 geboren) :	<u>4</u>
Totaal :	504

3.6 Bijzonderheden

Een korte lammerperiode met toch erg weinig guste dieren lukt door de ooiën in september na het hoeden 's avonds nog in het grasland te zetten en door één ram per 20 ooiën in te zetten. Dit is prettig qua arbeid in combinatie met inzet van stagiaires. Deze stagiaires kunnen bij ons hun stage voldoen omdat wij een erkend leerbedrijf zijn. Als stichting zijn wij aangesloten bij de Studie Begeleidende Bedrijven. Daarnaast is de korte lammerperiode zeer nuttig qua begrazing. We hoeden namelijk door op heide en winterweide tot eind februari. Streng selecteren op gezondheid van de dieren zorgt er voor dat we goed kunnen hoeden op de heide zonder dat er dieren achter blijven en voor het oog van het publiek is dat ook veel mooier. Het schoonspuiten van de kooi levert ons niet alleen een hele nette werkomgeving maar ook een gezonde sfeer voor de schapen, sinds het schoonspuiten is de hoeveelheid coccidiose besmettingen gedaald tot een geringe waarde. Het zelf winnen van hooi, het ophalen van hooi en stro bij de boeren is ook erg kosten efficiënt t.o.v. het laten maken of brengen door een loonwerker. Het benutten van eigen mest op eigen grond voor eigen hooi draagt bij aan de circulaire bedrijfsvoering.